

STUDII ȘI CERCETĂRI: ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

CZU: 159.9.01:316.77

ABORDĂRI CONCEPTUALE ALE COMUNICĂRII. DEFINIȚII ȘI IDENTITATE

Silvia NASTASIU

Universitatea de Stat din Moldova

A comunica nu înseamnă doar a vorbi, a transmite niște cunoștințe sau simple informații, niște noțiuni ori concepte generale, a primi și a oferi răspunsuri. Prin comunicare ne clădim propriul eu/sine și o manieră individuală de a înțelege propria existență, precum și a celor din jur. În acest context, în articol sunt abordate unele aspecte conceptuale ale comunicării, dar și elementele principale ale actului de comunicare, imperios necesare în procesul de formare a competenței de comunicare interpersonală medic – pacient la medicinisti.

Cuvinte-cheie: *comunicare, concept, definiție, model, receptor, emițător, mesaj.*

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE COMMUNICATION. DEFINITIONS AND IDENTITY

To communicate is not just to talk, to communicate some knowledge or simple information, some general notions or concepts, to receive and to provide answers. Through communication we build our own self and an individual way of understanding our own being and the existence of others. In this context, the article discusses some conceptual aspects of communication, but also the main elements of the communication act, imperious in the process of forming the competence of interpersonal communication doctor – patient for medical students.

Keywords: *communication, concept, definition, model, receiver, emitter, message.*

Introducere

Studiul comunicării a început și continuă să se dezvolte ca un domeniu de interferență a disciplinelor socioumanistice. Noțiunea de *comunicare* este întrebuițată de mult timp, studiile despre acest domeniu sunt relativ moderne și nu a fost unul fără controverse și sincopă de ordin semantic și paradigmatic. În viziunea specialiștilor, „debutul anevoios al studiului comunicării nu este întâmplător; mai mult, el fixează o realitate: comunicarea este o disciplină de intersecție. În zilele noastre, orice disciplină socială este, într-o anumită măsură, o disciplină de intersecție; comunicarea este prin excelență așa ceva. Ea nu poate trăi decât absorbind și utilizând rezultate, dezlegări, uneori câmpuri problematice din disciplinele învecinate” [1, p.8].

Abordări conceptuale ale comunicării. Definiții și identitate

Termenul *comunicare* face parte din șirul termenilor („limbă”, „cultură”, „opinie publică” etc.) care nu se conformează includerilor *definiție*, deoarece „lucrurile schimbătoare nu pot fi înțelese prin simpla lor închidere într-o formulă (...)” [2, p.80].

Noțiunea *comunicare* presupune existența unui concept în continuă modelare, remodelare, în „jocul” dintre nucleul epistemic și forma simbolică: „Doi poli externi, unul – nucleul epistemic – descriptibil și lizibil prin definiție (din care putem evada printr-o „critică...”, celălalt – forma simbolică, învăluind într-o asemenea măsură gândurile și actele noastre, încât, teoretic, nu îl putem descrie” [3, p.10]. Forma simbolică la care se referă Sfez este, nu conceptual, ci intuitiv, „cuminecarea” din înțelesul pe care îl identifică filosoful român Constantin Noica: „Comunicarea nu e totul (...). Comunicarea este de ceva, cuminecarea e în sânul a ceva, întru ceva. Comunicarea e de date, de semnale sau chiar de semnificații și înțelesuri; cuminecarea e de subînțelesuri. Viața și societatea nu ar fi nimic fără înțelegere și înțelesuri, dar ar fi totdeauna prea puțin fără subînțelegere și subînțelesuri” [4, p.189]. A comunica nu înseamnă doar a vorbi, a transmite niște cunoștințe

sau simple informații, niște noțiuni ori concepte generale, a primi și a oferi răspunsuri. Prin comunicare ne clădim propriul eu/sine și o manieră individuală a înțelegerii existenței proprii, dar și a celor din jur. Ne „cuminecăm” cu ceilalți și cu noi înșine, devenind făuritori de sensuri și semnificații, dar și pătrundem în cele mai tainuite unghere ale gândirii.

Franck E.X. Dance remarcă faptul că termenul *comunicare* poate fi asociat cu cel puțin 15 înțelesuri:

- schimb verbal de gânduri sau idei;
- proces prin care noi îi înțelegem pe alții și, alternativ, ne străduim să fim înțeleși de ei;
- interacțiune (chiar la nivel biologic);
- proces care ia naștere din nevoia de a reduce incertitudinea, de a acționa efectiv și de a apăra sau întări eul;
- proces de transmitere a informațiilor, ideilor, emoțiilor sau priceperilor, prin folosirea simbolurilor (cuvinte, imagini, figuri, diagrame etc.);
- transfer, schimb, transmitere sau împărtășire;
- proces care unește părțile discontinue ale lumii vii;
- proces care face comun mai multora ceea ce este monopol al unuia sau al unora;
- totalitate a mijloacelor de transmitere a mesajelor militare, a ordinelor etc. (telefon, telegraf, radio, curieri);
- proces de îndreptare a atenției către o altă persoană în scopul reproducerii ideilor;
- răspuns discriminatoriu (sau constant) al unui organism la un stimul;
- transmitere a informației (care constă din stimuli constanți) de la o sursă la un receptor;
- proces prin care o sursă transmite un mesaj către un receptor cu intenția de a-i influența comportamentele ulterioare;
- proces de tranziție de la o situație structurată în general la o altă situație, aflată într-o formă preferată;
- mecanism prin care este exercitată puterea [5, p.201-210].

După cum se poate lesne remarca, definițiile comunicării se înscriu într-o arie foarte largă, care se mărginește la un capăt de înțelesul larg „transfer”, iar la celălalt capăt – de înțelesul restrâns „schimb verbal de gânduri sau idei”. În măsura în care nu pot fi asumate în cuprinsul aceleiași cercetări toate înțelesurile, prezentăm un inventar de definiții (din cele 126 de definiții atestate) ale comunicării (Tab.1).

Tabelul 1

Definiții ale comunicării

Nr.	Autorii	Definiții ale comunicării (la modul general)
1	George Gerbner	Comunicarea reprezintă interacțiunea socială prin sistemul de simboluri și mesaje.
2	Gerald R.Miller	Comunicarea își focalizează interesul central pe acele situații comportamentale în care o sursă transmite un mesaj unui receptor, cu intenția manifestă de a-și influența comportamentele ulterioare.
3	A. Craig Baird și Franklin H.Knowler	Comunicarea este realizarea socială în comportament.
4	Klaus Krippendorf	Comunicarea este procesul transmiterii structurii între componentele unui sistem care poate fi identificat în timp și spațiu.
5	Colin Cherry	Comunicarea este o funcție socială (...), o distribuție a elementelor comportamentului sau un mod de viață alături de existența unui set de reguli(...). Comunicarea nu este răspunsul însuși, dar este, într-un mod esențial, un set de relaționări bazate pe transmiterea unor stimuli (semne) și evocarea răspunsurilor.
6	C. David Mortensen	Comunicarea se petrece în clipa în care persoanele atribuie semnificație mesajelor referitoare la comportament.
7	Lemenei și Miclea	Comunicarea se definește ca proces prin care se transmit informații de la un emițător la un receptor, prin utilizarea unui sistem de semne și simboluri.
8	Michael Kunczik	Comunicarea cuprinde interacțiunea cu ajutorul unor simboluri și transmiterea neintenționată de informații prin cel care comunică, interpretată ca fiind informativă de către un observator.

9	R.Ross	Comunicarea este un proces mutual, este întotdeauna schimbător, dinamic și reciproc.
10	T.Gamble,M.Gamble	Comunicarea este un transfer deliberat sau accidental al înțeleșului.
11	M.F. Agnoletti	Comunicarea este un proces complex, în care informația și mesajul sunt mai puțin importante decât chestiunea esențială de a ști cui te adresezi.
12	Brent D. Ruben	Comunicarea reprezintă un proces de viață esențial, prin care animalele și oamenii generează sisteme, obțin, transformă și folosesc informația pentru a-și duce la bun sfârșit activitățile sau viața.
13	Roberts și Hunt	Comunicarea este dobândirea, transmiterea și atașarea unui înțeleș informației.
14	A.Moles	Comunicarea este acțiunea de a face ca un individ I, situat într-o epocă într-un anumit loc, să-și însușească experiența referitoare la datele și evenimentele ambianței de la un alt individ sau sistem E, folosind elemente de cunoaștere care la sunt comune.
15	L.Șoitu	Comunicarea este proba excelenței sinelui oferită de retorică. Este abilitatea de a primi, descifra și valorifica feedback-ul, răspunsul.
16	M.Petcu	Comunicarea este un proces de transmitere de mesaje care încorporează semnificații printr-unul sau mai multe canale.
17	Șt.Prutianu	Comunicarea este cea care creează comuniunea și comunitatea, adică mai curând o țesătura de relații, decât o cantitate de informații.
18	S.Șerb	A comunica este sinonim cu a spune, a explica, a convinge sau a acționa.
19	Edward Wilson	Comunicarea este o acțiune a unui organism sau a unei celule care alterează modelele probabile de comportament ale unui alt organism sau ale altei celule, într-o manieră adaptativă pentru unul sau pentru ambii participanți.
20	Charles Osgood	În sensul cel mai general, se vorbește de comunicare de fiecare dată când un sistem, respectiv o sursă influențează un alt sistem, în speță un destinatar, prin mijlocirea unor semnale alternative care pot fi transmise prin canalul care le leagă.
21	J.A. DeVito	Comunicarea se referă la actul, la care participă una sau mai multe persoane, de a trimite și primi mesaje care sunt perturbate de zgomot, apar într-un context, au un efect și oferă o anumită posibilitate de feedback.
22	N.Miu	Comunicarea reprezintă, în sensul cel mai general, procesul transmiterii, recepționării, stocării, prelucrării și utilizării informațiilor.
		Definiții ale comunicării interpersonale
23	K.Floyd	Comunicarea interpersonală este comunicarea care survine între doi oameni în contextul relației lor și care, pe măsură ce evoluează, îi ajută să-și negocieze și să-și definească relația.
24	Warren Weaver	Comunicarea (umană) înseamnă totalitatea proceselor prin care o minte poate să o influențeze pe alta.
25	G.Albu	Comunicarea dintre noi are ca suport convingerile, credințele, valorile, prejudecățile, obiceiurile și educația noastră.
26	J.Lohisse	Comunicarea transmite ideea relației cu celălalt.
27	M.Dinu	Comunicarea (umană) este un proces prin care un individ (comunicatorul) transmite stimuli cu scopul de a schimba comportamentul altor indivizi.
28	C.Ețco	Comunicarea umană – esență a legăturilor interumane, este singura modalitate a ființei de a exista.
29	D.Eșanu-Dumnazev	Comunicarea este o modalitate reală de interacțiune între interlocutori, un schimb continuu de diferite mesaje, care stabilește o relație ce poate influența calitativ menținerea sau schimbarea comportamentului individului sau de grup.
30	M.Vicol	Comunicarea este un act psihosocial, conștient sau nu, voluntar sau involuntar, ce determină un proces complex de interacțiune.
31	C.Hovland, I.Janis și H.Kelley	Comunicarea umană este un proces prin care un individ (comunicatorul) transmite stimulul cu scopul de a schimba comportamentul altor indivizi (auditoriul).

32	K.Davis, J.Newstrom	Comunicarea interumană este definită drept transfer al informației și înțelesului (semnificației) de la o persoană la alta.
33	D.Johnson	Comunicarea interumană – un mijloc prin care o persoană transmite un mesaj alteia, așteptându-se la un răspuns.

Definiții ale comunicării didactice/pedagogice/educaționale

34	C.Cucoș	Comunicarea didactică reprezintă un transfer complex multifazial și prin mai multe canale ale informației între două entități (indivizi sau grupuri) ce-și asumă, simultan și succesiv, rolurile de emițători și receptori semnificând conținuturi dezirabile în contextul procesului instructiv-educativ.
35	V.Goraș-Postică	Comunicarea didactică se manifestă atunci când persoane cu o pregătire specială transmit cunoștințe, formează deprinderi și atitudini, inițiază activități în vederea educării generației tinere.
36	L.Iacob	Comunicarea didactică – o relație ce permite împărtășirea sensului unei informații.
37	S.Cristea	Comunicarea pedagogică reprezintă un principiu axiomatic al activității de educație, care presupune un mesaj educațional elaborat de subiect (profesor), capabil să provoace reacția formativă a obiectului educației (preșcolarului, elevului, studentului etc.), evaluabilă în termeni de conexiune inversă externă și internă.
38	I.Jinga	Comunicarea didactică – un schimb de mesaje între profesor și elev, fiind caracterizată de următoarele particularități: este în corcondanță cu obiectivele educaționale urmărite de proces; este o comunicare ce asigură un transfer important de informație, conținut „purtător de instruire”; este un efect al învățării, dar și generează învățare, educare și dezvoltare prin implicarea activă – participativă a educabilului în actul didactic.
39	I.Vlădescu	Comunicarea didactică presupune o interacțiune de tip feedback privind atât informațiile explicite, cât și cele adiacente intenționate sau formate în cursul comunicării.
40	Gh.Dumitriu	Comunicare didactică constituie modalitatea fundamentală a activității de predare-învățare a unor conținuturi specifice, divers codificate; relația profesor-elev (grup) are o mare valoare adaptativ-formativă.
41	M.I. Vicol	Comunicarea didactică este o formă a comunicării umane (cu frecvență utilizare ca o variantă pentru comunicarea educațională); presupune o convenție bilaterală, instituțională, instrumentală, profesor-student, implicată în desfășurarea unui proces instructiv-educativ.
42	L.Ezechil	Comunicarea didactică, numită și „comunicare educațională de tip școlar”, se referă, din punctul de vedere al conținutului, la schimbul informațional al mesajelor cu caracter școlar.
43	D.Ș. Săucan	Comunicarea educațională este asimetrică, se produce între comportamente globale și poate fi considerată o relație evaluativ-selectivă atât la emițător, cât și la receptor.

Definiții ale comunicării medicale

44	V.Ojovanu	Comunicarea medicală este o parte a discursului profesional ce reflectă anumite caracteristici și condiții specifice acestei practici.
45	D.Cosman	Comunicarea în medicină este determinată de faptul că relația dintre cele două părți (personalul medical și pacientul) este mult mai complexă, implicând, pe lângă nivelul bazal al palierului terapeutic, și un nivel superior de comunicare de top existențial.
46	F.Tudose	Comunicarea medicală (medic-pacient) este o comunicare directă, față în față, nemediată și neformalizată. Între doi subiecți ai transferului de informații are loc un schimb continuu de informații, care îi conduce pe fiecare dintre cei doi parteneri către obiectivele precise ale întrevederii: aflarea răspunsurilor în legătură cu modificarea stării de sănătate, remediile propuse pentru înlăturarea acestora, modalitățile practice de acțiune.
47	N.Miu	Comunicarea este procesul-cheie în medicină, fie că este vorba de comunicarea între medic și pacient, fie între diverși profesioniști implicați în îngrijirea medicală.
48	D.L. Dumitrașcu	Comunicarea medicală se definește ca acel tip de comunicare prin care profesioniștii sănătății interacționează cu pacienții, cu aparținătorii lor, între ei și cu publicul larg.

49	C.A. Popescu	Comunicarea terapeutică este comunicarea dintre o persoană care lucrează în domeniul îngrijirilor medicale și un pacient sau familia acestuia.
50	O.Popa-Velea et al.	Comunicarea dintre medic și pacient este un proces direct, simetric, bidirecțional, în general nemediat și care presupune schimbarea și integrarea continuă de informații.

În definiția comunicării este important să precizăm ce transmitem prin actul de comunicare „(...) opinii, predicții, sugestii, idei, toate sunt cuprinse în comunicare” [6, p.1].

Comunicarea, afirmă M.Vicol, este „ (...) un proces cu obiective, cu finalitate, explicite sau implicite” [7, p.18]. Este imposibil să nu comunici, omul are nevoie să comunice permanent – pentru sine, pentru cel de lângă el, omul ca ființă socială are necesitatea de a relaționa cu aproapele său pentru exteriorizarea gândurilor, emoțiilor, trăirilor, suferințelor etc.

Comunicarea, după Eșanu-Dumnazev, „este o modalitate reală de interacțiune între interlocutori, un schimb continuu de diferite mesaje, care stabilește o relație ce poate influența calitativ menținerea sau schimbarea comportamentului individului sau de grup” [8, p.15]. Prin comunicare percepem gânduri, idei, dar și emoții și gesturi, comunicarea umană înseamnă știința de a folosi mijloacele de exprimare (cuvinte, gesturi, tehnici), pentru că acestea sunt orientate spre altul cu un scop bine precizat.

Comunicarea este un proces continuu, întreaga noastră existență este dictată de comunicare sub diferite forme – scris, verbal, paraverbal sau nonverbal, având însă același efect asupra celui cu care relaționăm: primim mesajele, le înțelegem, conștientizăm și, la rândul nostru, oferim răspunsuri.

În concluzie, subliniem că, la modul general, *comunicarea este un proces ireversibil, circular, continuu, care implică o dimensiune a conținutului și o dimensiune a relaționărilor; reprezintă un cumul de factori verbali, nonverbali, de context, fiind simetrică și complementară; transmiterea unei idei și verificarea modului în care a fost recepționată; receptarea unei idei și înțelegerea sensului acesteia; reacțiile voluntare și involuntare pe care le avem în cadrul schimbului de mesaje; imaginea pe care ne-o facem noi înșine despre ceilalți.*

Elementele principale ale actului de comunicare

Pentru fundamentarea teoretică a actului de comunicare interpersonală medic-pacient, insistăm asupra definiției generice a comunicării, ca „acțiune de a comunica și rezultatul ei – înștiințare, știre, veste; raport, relație, legătură” [9, p.14], aceasta însumând mesajele – scrise sau verbale, nonverbale sau paraverbale – emise de emițător și primite de receptor, fiind temelia relațiilor interpersonale ce ne dictează conștiința umană, comportamentele, relațiile și interconectările de care ne folosim zi de zi pentru a relaționa cu ceilalți membri ai comunității.

Fiecare proces de comunicare are o structură specifică reprezentată de un anumit tip de relație dezvoltată de trinomi emițător-mesaj-receptor. Cea mai simplă schemă a structurii procesului de comunicare a fost propusă de Karl Buhler în lucrarea *Die Sprachtheorie* [10, p.16]:

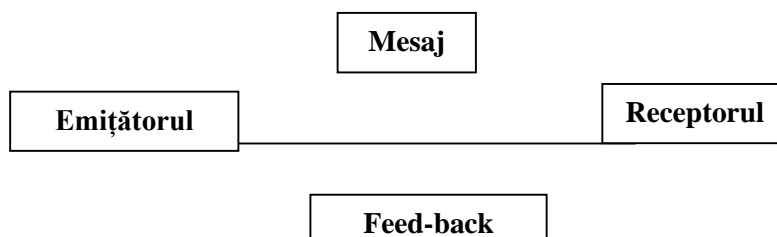

Fig.1. Structura procesului de comunicare după Karl Buhler.

Mai târziu, Roman Jakobson dezvoltă această structură, adăugând încă trei componente: cod, canal, referent:

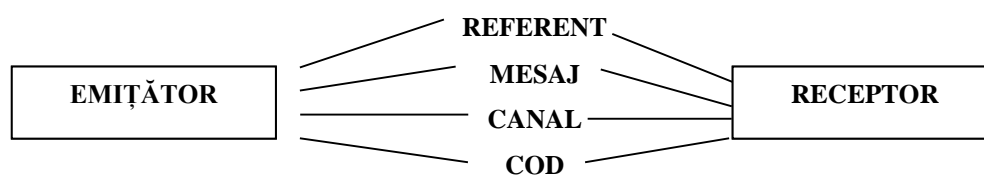

Fig.2. Structura procesului de comunicare după R.Jakobson [10, p.17].

Un alt model de comunicare realizează J.J. Van Cuilenburg, O.Scholten și G.W. Noomen, explicându-l în felul următor: „Dacă un emițător dorește și transmite informația (x) unui receptor, informația trebuie să fie inteligibilă. Emițătorul trebuie să-și găsească cuvintele, să se exprime. Pentru a se face înțeles, oral sau în scris, el trebuie să-și codeze mesajul, să folosească coduri. Odată codat, mesajul este transpus în semnale (y) care pot străbate canalul spre receptor. Receptorul trebuie să decodizeze mesajul transpus în semnale și să-l interpreteze (x'). În fine, comunicarea poate fi îngreunată de un surplus irelevant de informație (z) sau de zgomotul de fond (noise) (...). Reușita în comunicare implică într-o măsură oarecare izomorfismul dintre (x) și (x'), receptorul acordă mesajului o semnificație (x') care e aceeași ca și pentru emițător (x-x'). Același model indică însă obstacolele ce pot interveni, astfel încât izomorfismul să nu se realizeze: pot interveni erori de codare sau de decodare, precum și zgomotul de fond” [12, p.18]:

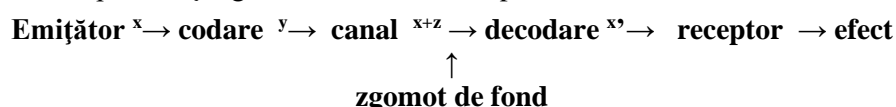

Fig.3. Structura procesului de comunicare după J.J.Van Cuilenburg, O.Scholten și G.W. Noomen [13, p.17].

Cercetătorul C.Cucoș menționează că schema oricărei acțiuni de comunicare cuprinde:

- factorii* (actorii/personajele/agenții) comunicării;
- distanța* dintre aceștia;
- așezarea* lor, ambele fiind importante pentru precizarea particularităților;
- canalul* de transmitere a mesajului;
- cadru și *contextul* instituțional al comunicării, ceea ce imprimă automat un anumit tip de *cod*: oficial, mass-media, colocvial, didactic, secret etc.;
- situația enunțiativă* (interviu, dezbatere, lecție, sesiune științifică etc.);
- repertoriile* active sau latente ale emițător - receptorilor;
- retroacțiunile practice*;
- factorii de bruiaj/blocaje* [14, p.10].

Reeșind din aceste modele, în procesul actului de comunicare deosebim următoarele elemente principale:

- emițătorul sau locutorul (sursa de informații);
- receptorul sau interlocutorul (destinatarul sau beneficiarul);
- mesajul (informația);
- codul sau limbajul (sistem de comunicare bazat pe semne lingvistice comune emițătorului și receptorului);
- canalul de comunicare (comunicare orală, scrisă, la distanță);
- contextul;
- blocajele.

Emițătorul este persoana sau instituția care deține o informație „mai bine structurată decât emițătorul, presupune o stare de spirit (motivație), presupune un scop explicit (alături de mesajul) și unul implicit (motivul transmiterii mesajului, uneori necunoscut receptorului)” [15, p.48]. Emițătorul este cel ce inițiază comunicarea, elaborează mesajul, alege canalul de comunicare și limbajul astfel, încât să fie înțeles de cel căruia îi este adresat și este responsabil de finalitatea acesteia. „Rolul emițătorului este de a transmite un mesaj produs de către o sursă, el contribuie creativ la transmitere, dacă ținem cont și de elementele paralingvistice (timbrul vocii, ritmul, pauzele, intensitatea vorbirii, tonul etc.) care însoțesc respectivul mesaj” [16, p.19]. Conversația „este prototipul utilizării limbii, este tipul familiar curent de comunicare orală, dialogată, în care doi sau mai mulți participanți își asumă în mod liber rolul de emițător” [17, p.29].

Receptorul, ca element indispensabil al actului de comunicare, este o persoană sau o instituție căreia le este adresat un mesaj sau care intră în posesia lui în mod întâmplător, conștient sau subliminal (după Pânișoară, 2015). Receptorul este cel ce transformă mesajul primit în comunicare eficientă, menținând și dezvoltând conversația între cei doi subiecți ai actului comunicațional, este cel „care este privit ca fiind un element pasiv, care primește un mesaj și acționează, verbal sau faptic, în concordanță cu ceea ce i s-a transmis” [17, p.19]. Astfel, comunicarea însumă comportamente, atitudini, aptitudini, dar și limbaj.

Mesajul reprezintă informația, ideea, emoția sau sentimentul trimis pe canal către emițător pentru a fi primit de receptor. Mesajul trebuie adaptat în funcție de capacitatea de percepție a celui ce primește și a stării sale

emoționale. „Pentru transmiterea unui mesaj sunt necesare canale de comunicare și coduri comune de interpretare. Odată codificat de emițător în semnale, mesajul necesită o decodificare din partea receptorului. Ceea ce se transmite în mod real între actorii comunicării sunt seturile de semnale în baza unor coduri unanim acceptate, nu mesajele în sine” .

Codul reprezintă „un sistem de semnificare specific unui grup social sau unei culturi și presupune, în egală măsură, un sistem de semne și un sistem de norme în baza căruiia respectivele semne se combină” [18, p.20-21].

Canalul este mediul care transmite semnale – tehnologice (prin telefon, computer, radio etc.); scrise (prin scrisori, rapoarte, cărți, reviste etc.) și față-în-față (conversația, interviurile, prezentările, cursurile etc.).

Contextul, la rândul său, include circumstanțele în care are loc comunicarea – timpul, locul emiterii sau recepționării mesajului, identitatea, statutul social și relațiile dintre subiecții comunicării. Contextul este parte „intrinsecă a conversației, funcționând ca un criteriu esențial de a decide dacă aceasta este coerentă sau nu. Cele mai bizare succesiuni de enunțuri pot constitui o conversație coerentă dacă contextul oferă argumentele necesare (dintr-o perspectivă exterioară, dacă enunțurile pot fi contextuale)” [20, p.31].

Blocajele sau zgomotul de fond, tehnic vorbind, sunt tot ceea ce denaturează sau perturbă un mesaj, tot ceea ce împiedică recepționarea mesajului.

Cercetătorul J.A. DeVito delimitează patru tipuri de blocaje:

Tabelul 2

Tipuri de blocaje [21, p.16]

Tipuri de blocaje	Definiția	Exemple
<i>Fizice</i>	- blocaje externe, care perturbă transmiterea fizică a mesajului	Zgomotul produs de mașinile din apropiere, zgomotul produs de calculator, ochelarii de soare.
<i>Fiziologice</i>	- bariere fiziologice	Tulburări ale vederii sau ale auzului, pierderi de memorie, probleme de articulare.
<i>Psihologice</i>	- bariere cognitive sau mentale	Prejudecăți, așteptări exagerate, emotivitate exagerată; furie, ură, dragoste, durere.
<i>Semantice</i>	- înțelegerea diferită a mesajului emis sau primit	Persoanele vorbesc limbi diferite, folosesc jargoane, dialecte sau termeni complicați.

În **concluzie**, susținem că nu este suficientă abordarea conceptuală a actului de comunicare doar din perspectiva celor doi interlocutori, ci devine necesară și studierea mesajului, canalului, dar și a altor componente inerente care au repercusiuni asupra conținutului redat și receptat.

Referințe:

- DOBRESCU, P. et.al. *Istoria comunicării*. București: Comunicare.ro., 2007. 376 p.
- NOELLE-NEUMANN, E. *Spirala tăcerii. Învelișul nostru social*. / Traducere de Vlad Cucu Oancea. București: Comunicare.ro., 2004, 372 p.
- SFEZ, L. *O critică a comunicării*. / Traducere de Radu Gârmacea, Raluca Popescu și Sorin Gherguț. București: Comunicare.ro., 2002. 136 p.
- NOICA, C. *Comunicare și cumencare*. În: *Cuvânt împreună despre rostirea românească*. București: Eminescu, 1987, p.188-191.
- FRANCK E. X. DANCE. The ‘Concept’ of Communication. In: *Journal of Communication*, 1970, no 20, p.201-210; apud Stephen W. Littlejohn. *Theories of Human Communication*, 3rd edition, Wadsworth Publishing Company, Belmont, 1989, p.5.
- PĂNIȘOARĂ, I.-O. *Comunicarea eficientă*. Iași: Polirom, 2015, 478 p.
- VICOL, M.I. *Dezvoltarea competențelor comunicative la studenți prin intermediul strategiilor didactice interactive*: Autoreferatul tezei de doctor. Chișinău: CEP USM, 2013, p.18-21.
- EȘANU-DUMNAZEV, D. *Formarea competenței de comunicare în limba străină la studenții mediciști*. Teză de doctor, 2017. Citat: 22.01.2018]. Disponibil: www.cnaa.md/files/theses/2017/52554/esanu-dumnazev_daniela_thesis.pdf
- Dicționarul Explicativ al Limbii Române (DEX). Ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic Gold., 2012. 1230 p.
- TRAN, V. et.al. *Teoria comunicării*. Ed. a 2-a, rev. București: Comunicare.ro., 2003. 193 p. Ibidem.
- Ibidem.
- GORAȘ-POSTICĂ, V. et.al. *Psihopedagogia comunicării: Suport de curs*. Chișinău: CEP USM, 2015, 148 p.
- Ibidem.

14. LESENCIUC, A. *Teorii ale comunicării*. Ed. a 2-a, reviz. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”, 2017. 316 p.
15. Ibidem.
16. IONESCU - RUXĂNDIOIU, L. *Conversația: structuri și strategii*. București: ALL, 1995. 99 p.
17. Ibidem.
18. DeVITO, J.A. *Human Communication*. The basic course. 8-th ed. Addison-Wesley: Educational Publishers Inc., 2000. 460 p.

Date despre autor:

Silvia NASTASIU, doctorandă, Școala doctorală *Psihologie și Științe ale Educației*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: silvanastasiu@gmail.com

Prezentat la 04.10.2018